

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за вересень 2025 року

ЗМІСТ

1.1. Оподаткування	4
1.1.1. Про нарахування податкового боргу платникові рентної плати за користування надрами для видобування природного газу у випадку, коли спеціальний дозвіл був зупинений.....	4
1.1.2. Про правомірність обліку обладнання сонячної електростанції на субрахунку 104 та право на прискорену амортизацію такого обладнання.....	6
1.1.3. Про податкові наслідки включення до витрат повної вартості основних засобів без нарахування амортизації фізичною особою – підприємцем.....	7
1.2. Грошовий обіг і розрахунки	9
1.2.1. Про відповідальність за відсутність цифрового значення штрихового коду марки акцизного податку у фіскальних чеках.....	9
II. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ	11
2.1. Про право на одноразову грошову допомогу військовослужбовців, звільнених з військової служби у зв'язку із встановленням інвалідності, пов'язаної з виконанням обов'язків військової служби, та інвалідності з причин, що не мають зв'язку з виконанням військового обов'язку	11
2.2. Про правові наслідки невиконання уповноваженим органом охорони культурної спадщини обов'язку щодо розроблення паспорта об'єкта культурної спадщини	14
2.3. Про протиправність застосування понижуючих коефіцієнтів до суми пенсії, призначеної відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», з метою обмеження її максимального розміру	16
2.4. Про визначення площі житлового приміщення для надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам	19
2.5. Про виключну компетенцію органів державної влади у замовленні науково-проектної документації пам'ятки археології.....	21
III. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН.....	22
3.1. Про компенсацію чергувань у вихідні дні шляхом надання додаткової відпустки.....	22

3.2. Про обов'язок автомобільного перевізника роздруковувати з тахографа дані про режим праці та відпочинку водіїв.....	24
3.3. Про сертифікат якості виробника та паспорт якості у складі тендерної пропозиції	26
3.4. Про врахування актів про нещасний випадок, що стався з військовослужбовцем під час виконання ним обов'язків військової служби при встановленні причинного зв'язку отриманих ним травм	28
IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	30
4.1. Про відсутність підстав для поновлення строку звернення до суду в разі штучного створення позивачем підстав для нового обрахунку такого строку....	30
4.2. Про строк звернення контролюючого органу до суду щодо обмеження виїзду за кордон у зв'язку з податковим боргом	33

I. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

1.1. Оподаткування

1.1.1. Про нарахування податкового боргу платникові рентної плати за користування надрами для видобування природного газу у випадку, коли спеціальний дозвіл був зупинений

Зобов'язання зі сплати рентної плати виникає лише з моменту остаточного припинення спеціального дозволу внаслідок застосування санкцій, коли платник взагалі втрачає право на видобуток корисних копалин. Тоді, у разі несвоєчасної сплати рентної плати, формується податковий борг

08 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Харківській області на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 10 грудня 2024 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 14 квітня 2025 року у справі № 520/28674/24 за позовом Приватного акціонерного товариства «Укргазвидобуток» до Головного управління ДПС у Харківській області, утвореного на правах відокремленого підрозділу Державної податкової служби України, про визнання протиправною та скасування податкової вимоги, зобов'язати здійснити коригування даних в інтегрованій картці платника за платежем «Рентна плата за використання надрами для видобування природного газу» шляхом виключення податкового боргу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контрольний орган нарахував податковий борг платникові рентної плати за користування надрами для видобування природного газу, спеціальний дозвіл якого не припиняв свою дію шляхом анулювання, а лише був зупинений строком на п'ять років на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України, введеним в дію указом Президента України у відповідній редакції про застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятих у порядку, встановленому Законом України «Про санкції». Платник указував на протиправність такої вимоги.

Харківський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив позовні вимоги. Суди першої та апеляційної інстанцій дійшли висновку, що приписи

абзацу п'ятнадцятого підпункту 69.30 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України не поширюються на платника, тому що спеціальний дозвіл не припиняв свою дію шляхом анулювання, а лише був зупинений.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Узгоджені податкові зобов'язання, які залишились несплаченими станом на дату припинення спеціального дозволу на користування надрами в результаті виконання рішень про застосування санкцій, підлягають сплаті протягом 10 днів з дня припинення дозволу, а в разі несплати є податковим боргом. На користь висновку про тимчасовість зупинення спеціального дозволу вказує факт поновлення його дії наказом Державної служби геології та надр України, згідно з яким відповідною підставою було рішення Ради національної безпеки і оборони України про застосування, скасування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), введене в дію указом Президента України. Зупинення спеціального дозволу за своєю природою не може бути ототожнене з юридичною категорією «припинення» у розумінні абзацу п'ятнадцятого підпункту 69.30 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України. Отож застосування вказаної норми до спірних правовідносин є неправомірним.

Зупинення (заборона) спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами діє як тимчасовий захід, який забороняє проведення робіт, визначених дозволом, але не звільняє від обов'язку проведення робіт задля запобігання настанню надзвичайних ситуацій, і дія такого спеціального дозволу може бути поновлена. Водночас припинення права користування надрами, зокрема анулювання спеціального дозволу, має абсолютне значення та за своєю суттю є остаточним заходом, що не дозволяє відновлення права користування надрами після спливу встановленого строку, наприклад, строку застосування санкцій. За своєю суттю, припинення спеціального дозволу в результаті виконання рішень про застосування санкцій є остаточною і безповоротною подією, яка позбавляє платника права на видобуток корисних копалин. Саме у цей момент виникає зобов'язання сплатити рентну плату, а в разі її несплати в установлений строк – формується податковий борг, наслідком чого є прийняття податкової вимоги.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 вересня 2025 року у справі № 520/28674/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130290908>

1.1.2. Про правомірність обліку обладнання сонячної електростанції на субрахунку 104 та право на прискорену амортизацію такого обладнання

Платник має право обліковувати фотоелектричні модулі, інвертори та розподільчі підстанції сонячної електростанції як окремі об'єкти основних засобів на субрахунку 104 «Машини та обладнання» за умови їхньої конструктивної відокремленості та самостійної функціональної здатності. У разі наявності умов, визначених пунктом 43-1 підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України, платник має право застосовувати мінімальний строк амортизації (два роки) щодо таких об'єктів як основних засобів 4 групи

09 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Товариства з обмеженою відповідальністю «Піві Прогресівка-Бета» та Головного управління ДПС Миколаївській області на рішення Миколаївського окружного адміністративного суду від 03 лютого 2025 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 28 травня 2025 року у справі № 400/6262/24 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Піві Прогресівка-Бета» до Головного управління ДПС у Миколаївській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами планової виїзної перевірки контрольний орган зафіксував порушення порядку амортизації основних засобів, зокрема щодо об'єктів сонячної електростанції; відсутність підтвердження господарських операцій з контрагентами; неповне відображення контрольованих операцій з нерезидентом, зокрема щодо нарахованих відсотків. Платник не погодився з податковими повідомленнями-рішеннями щодо зменшення від'ємного значення з податків на додану вартість і на прибуток, а також застосування штрафної (фінансової) санкції за порушення правил трансфертного ціноутворення.

Миколаївський окружний адміністративний суд частково задовольнив позов, визнавши протиправним і скасувавши зменшення кредиту з податків на додану вартість і на прибуток. П'ятий апеляційний адміністративний суд частково задовольнив апеляційну скаргу платника, скасувавши рішення першої інстанції та ухваливши нову постанову, якою збільшив обсяг задоволених позовних вимог щодо протиправності рішень про зменшення від'ємного значення з податку на додану вартість і на прибуток. Суди першої та апеляційної інстанцій дійшли висновку про недоведеність частини порушень, установлених під час перевірки.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Правомірним є облік фотоелектричних модулів, інверторів та розподільчих підстанцій як окремих об'єктів основних засобів на субрахунку 104 «Машини та обладнання» замість субрахунку 103 «Будівлі та споруди», зважаючи на конструктивну відокремленість зазначених компонентів, можливість їх самостійного функціонування, демонтажу, заміни або продажу без порушення експлуатаційної здатності об'єкта в цілому. Такі об'єкти (модулі, інвертори, підстанції) не є інтегрованими елементами споруди, можуть бути замінені або функціонувати окремо, що виключає можливість їх класифікації як будівель або споруд.

Наведене підтверджує право платника на застосування прискореної амортизації (два роки) щодо основних засобів четвертої групи, введених в експлуатацію в період з 01 січня 2020 року до 31 грудня 2030 року, за умови, що такі об'єкти не були у використанні та підлягають використанню в господарській діяльності платника. Належними первинними обставинами, що підтверджують реальність господарських операцій, є факт введення в експлуатацію обладнання, його облік у складі основних засобів, а також правомірність нарахування амортизації. Висновком судової експертизи можна також підтвердити відсутність підстав для тверджень про завищення амортизаційних витрат.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 вересня 2025 року у справі № 400/6262/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130083068>

1.1.3. Про податкові наслідки включення до витрат повної вартості основних засобів без нарахування амортизації фізичною особою – підприємцем

Фізична особа – підприємець не має права відносити до складу витрат повну вартість основних засобів, що підлягають амортизації. Податковий орган не має обов'язку самостійно нараховувати амортизацію замість платника. У разі відсутності нарахування амортизації та належного документального обґрунтування витрат, віднесення повної вартості активів до податкових витрат є порушенням податкового законодавства, що зумовлює донарахування податку на доходи фізичних осіб, військового збору та єдиного соціального внеску

11 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Фізичної особи – підприємця на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від

14 жовтня 2024 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 30 квітня 2025 року у справі № 160/17278/24 за позовом Фізичної особи – підприємця до Головного управління ДПС у Дніпропетровській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень, вимоги та рішення про застосування штрафних санкцій.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Податковий орган уважав, що віднесення платником до складу витрат повної вартості основних засобів (сільськогосподарської техніки) без нарахування амортизації призвело до заниження чистого оподаткованого доходу, а отже, і бази оподаткування податком на доходи фізичних осіб і військовим збором. Було також встановлено факти ненарахування та несвоєчасної сплати єдиного соціального внеску. Платник стверджував, що контрольний орган помилково визначив дохід, не нарахувавши амортизацію, яка могла б зменшити податкове зобов'язання.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позовних вимог. Суди першої та апеляційної інстанції встановили недотримання платником порядку ведення книги обліку доходів та витрат і похідну правову природу висновків податкового органу в частині заниження військового збору і сум єдиного внеску від наявності / відсутності порушення порядку визначення розміру оподаткованого доходу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Платники зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Заборонено формувати показники податкової звітності на підставі непідтверджених даних (пункт 44.1 статті 44 Податкового кодексу України). До категорії витрат належать витрати на сировину, оплату праці, податки та інші витрати, пов'язані з господарською діяльністю (підпункти 177.4.1–177.4.4 пункту 177.4 статті 177 цього Кодексу). Не відносять до категорії витрат фізичної особи – підприємця: витрати, не пов'язані з господарською діяльністю; витрати на придбання основних засобів та нематеріальних активів, що підлягають амортизації; витрати без підтверджених документів (підпункт 177.4.5 пункту 177.4 статті 177 цього Кодексу).

Основні засоби – майно вартістю понад 20 000 грн і зі строком використання понад один рік – підлягають амортизації (підпункт 14.1.138 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України). Амортизацію розраховують прямолінійним методом шляхом ділення первинної вартості об'єкта на строк його корисного використання.

Амортизацію нараховують щомісячно, починаючи з місяця, наступного за введенням об'єкта в експлуатацію. У разі відсутності обліку та первинних документів, нарахування амортизації є неможливим. Податкові органи мають право визначати податкові зобов'язання, але не мають повноважень самостійно визначати амортизацію замість платника. Тобто, без визначення платником сум амортизації та первинних документів, орган не має підстав для її нарахування.

Об'єктом оподаткування податку на доходи фізичних осіб є чистий оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним доходом і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю (пункт 177.2 статті 177 Податкового кодексу України).

Військовий збір справляють з доходів, оподаткованих податком на доходи фізичних осіб. Зниження чистого доходу автоматично зумовлює зниження військового збору (пункт 16-1 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України).

Фізична особа – підприємець як роботодавець зобов'язана нараховувати єдиний соціальний внесок на суми доходу, не менші за мінімальний страховий внесок (пункт 2 частини першої статті 7 Закону України від 08 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»). У разі порушення наведеної норми, контрольний орган має право донараховувати єдиний соціальний внесок.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2025 року у справі №160/17278/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130178471>

1.2. Грошовий обіг і розрахунки

1.2.1. Про відповідальність за відсутність цифрового значення штрихового коду марки акцизного податку у фіскальних чеках

Відсутність цифрового значення штрихового коду марки акцизного податку у фіскальних чеках є підставою для застосування штрафних санкцій згідно зі Законом України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій»

11 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Фізичної особи-підприємця на рішення Черкаського окружного адміністративного суду від

30 вересня 2024 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 15 травня 2025 року у справі № 580/7450/24 за позовом Фізичної особи-підприємця до Головного управління ДПС у Черкаській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами фактичних перевірок податковий орган склав акти, у яких зафіксував порушення підприємцем вимог пунктів 1, 2 статті 3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» (далі – Закон про РРО), зокрема відсутність цифрового значення штрихового коду марки акцизного податку, що зумовлює невидачу розрахункового документа встановленої форми та змісту. Платник стверджував, що відсутність цифрового значення штрихового коду марки акцизного податку у фіскальних чеках не є підставою для застосування штрафів, оскільки законодавство не визначає це як самостійне правопорушення.

Черкаський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди першої та апеляційної інстанцій вважали, що відсутність у фіскальних чеках обов'язкового реквізиту, зокрема цифрового значення штрихового коду марки акцизного податку, позбавляє такі документи статусу розрахункових і порушує пункт 2 статті 3 Закону про РРО, що зумовлює застосування штрафних санкцій, визначених пунктом 1 статті 17 Закону про РРО.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до про РРО під час реалізації алкогольних напоїв суб'єкт господарювання зобов'язаний навести у фіскальному чеку всі обов'язкові реквізити, зокрема цифрове значення штрихового коду марки акцизного податку. Такий реквізит є істотною умовою для ідентифікації товару як легального підакцизного продукту та для підтвердження факту правомірної розрахункової операції.

Відсутність цифрового значення штрихового коду марки акцизного податку позбавляє фіскальний чек статусу розрахункового документа встановленої форми та вказує на здійснення розрахункової операції без належного документального оформлення, що, на підставі пункту 1 статті 17 Закону про РРО, призводить до застосування фінансових санкцій у розмірі 100 % від вартості проданих товарів. Такий недолік не є формальним, а має істотне значення для дотримання фіскальної дисципліни, тому не може бути незначною помилкою, яка не впливає на зміст або достовірність розрахункової операції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2025 року у справі № 580/7450/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130178603>

II. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

2.1. Про право на одноразову грошову допомогу військовослужбовців, звільнених з військової служби у зв'язку із встановленням інвалідності, пов'язаної з виконанням обов'язків військової служби, та інвалідності з причин, що не мають зв'язку з виконанням військового обов'язку

Право на отримання одноразової грошової допомоги виникає у військовослужбовця або особи, звільненої з військової служби лише у зв'язку із встановленням інвалідності у випадках поранення, контузії, травми, каліцтва, отриманих під час проходження військової служби, або захворювання, прямо пов'язаного з її виконанням. При цьому, юридичне значення має саме факт первинного встановлення інвалідності у зв'язку з проходженням військової служби, адже він визначає момент виникнення права на виплату та прожитковий мінімум, з якого має обчислюватися її розмір. Натомість випадки встановлення інвалідності з причин, що не мають зв'язку з виконанням військового обов'язку (побутова травма, загальне захворювання тощо), не підпадають під дію спеціального правового регулювання та не можуть визначати дату для обчислення розміру одноразової грошової допомоги

02 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства оборони України на рішення Житомирського окружного адміністративного суду від 19 серпня 2024 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 04 грудня 2024 року у справі № 240/4278/24 за позовом Особа_1 до Міністерства оборони України про визнання протиправними дій щодо призначення та виплати позивачу одноразової грошової допомоги у зв'язку із встановленням II групи інвалідності, що настала внаслідок травми, пов'язаної із захистом Батьківщини.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач в обґрунтування позовних вимог вказував, що має право на отримання одноразової грошової допомоги у розмірі 300-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 01 січня 2023 року, тобто того року, в якому встановлено інвалідність через поранення, отримане при виконанні бойового завдання у жовтні 2022 року і яке

жодним чином не пов'язане з попередньою інвалідністю. Позивач зазначив, що 24 грудня 2021 року йому встановлено II групу інвалідності внаслідок травми, отриманої в результаті нещасного випадку, не пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби. У 2022 році під час виконання бойових завдань у складі підрозділу військової частини позивач зазнав мінно-вибухової травми. Відповідно до довідки про результати визначення у застрахованій особи ступеня втрати працездатності у відсотках йому встановлено 40% втрати працездатності у зв'язку з травмою, пов'язаною із захистом Батьківщини, однак одноразова грошова допомога виплачена не була.

Під час повторного переогляду 28 березня 2023 року позивачу встановлено II групу інвалідності внаслідок зазначеної травми. На підставі цього комісія Міністерства оборони України 15 вересня 2023 року ухвалила рішення про виплату одноразової грошової допомоги у розмірі 300-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність (2021), в сумі 681000 грн. Позивач, не погодившись із таким розрахунком, звернувся до Міністерства оборони України з вимогою виплатити різницю між фактично нарахованою допомогою та сумою, обчисленою з урахуванням прожиткового мінімуму станом на 01 січня 2023 року, що становить 124 200 грн.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено. Суди виходили з того, що позивач під час виконання бойових завдань у 2022 році отримав мінно-вибухову травму, внаслідок якої йому 28 березня 2023 року встановлено II групу інвалідності, що пов'язана із захистом Батьківщини, а отже, саме ця дата - 28 березня 2023 року - є моментом виникнення права на отримання одноразової грошової допомоги. Отже, розрахунок одноразової грошової допомоги має здійснюватися з урахуванням розміру прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб станом на 01 січня 2023 року, а тому наявні правові підстави для зобов'язання Міністерства оборони України здійснити відповідну виплату позивачу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Підставою для призначення одноразової грошової допомоги є виключно встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності, які настали внаслідок ушкодження здоров'я під час виконання військовослужбовцем обов'язків військової служби, у тому числі у зв'язку із захистом Батьківщини, оскільки Законом України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-XII) та Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті),

інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 року № 975 (далі – Порядок № 975) чітко визначено, що таке право виникає лише у випадках поранення, контузії, травми, каліцтва, отриманих під час проходження військової служби, або захворювання, прямо пов'язаного з її виконанням.

Відтак лише встановлення інвалідності з наведених вище причин, породжує у військовослужбовця або особи, звільненої з військової служби, право на отримання одноразової грошової допомоги. При цьому, юридичне значення має саме факт первинного встановлення інвалідності у зв'язку з проходженням військової служби, адже він визначає момент виникнення права на виплату та прожитковий мінімум, з якого має обчислюватися її розмір.

Натомість випадки встановлення інвалідності з причин, що не мають зв'язку з виконанням військового обов'язку (побутова травма, загальне захворювання тощо), не підпадають під дію спеціального правового регулювання та не можуть визначати дату для обчислення розміру одноразової грошової допомоги. Інше тлумачення фактично розширювало б межі застосування Закону № 2011-XII та Порядку № 975 на категорії осіб, які не зазнали ушкоджень здоров'я у зв'язку з виконанням військового обов'язку, що суперечило б як їхній меті, так і соціальному призначенню.

Отже, для правильного застосування Закону № 2011-XII та Порядку № 975 вирішальне значення має не будь-який факт встановлення інвалідності як такий, а саме той факт, який прямо пов'язаний із виконанням обов'язків військової служби чи захистом Батьківщини. Лише з цього моменту виникає право на призначення і виплату одноразової грошової допомоги, передбаченої Законом № 2011-XII, та визначається розмір такої допомоги.

Оскільки у випадку позивача вперше інвалідність II групи була встановлена 24 грудня 2021 року з причин, що не підпадають під регулювання статей 16, 16-2, 16-3 Закону № 2011 - XII та Порядку № 975, такий факт не породжував права на отримання одноразової грошової допомоги. Лише встановлення інвалідності II групи 28 березня 2023 року у зв'язку з травмою, безпосередньо пов'язаною із захистом Батьківщини, є первинним юридичним фактом у межах спеціального правового регулювання виплати одноразової грошової допомоги військовослужбовцю та визначає момент виникнення права на виплату останньої.

Таким чином, саме 2023 рік є відправною точкою для визначення розміру одноразової грошової допомоги, і вона має обчислюватися виходячи з прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб станом

на 01 січня 2023 року. Будь-які посилання відповідача на 2021 рік як на момент «первинного встановлення» інвалідності є необґрунтованими, оскільки той факт інвалідності не підпадав під сферу дії спеціального законодавства, спрямованого на соціальний захист військовослужбовців.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 вересня 2025 року у справі №240/4278/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129947122>

2.2. Про правові наслідки невиконання уповноваженим органом охорони культурної спадщини обов'язку щодо розроблення паспорта об'єкта культурної спадщини

Паспорт об'єкта культурної спадщини є обов'язковим документом, який розробляється та оформлюється уповноваженим органом охорони культурної спадщини у межах бюджетного фінансування або інших джерел, не заборонених законодавством та відповідно до затвердженої форми. У паспорті визначаються ключові характеристики об'єкта, його історичні та культурні цінності, сучасний стан, науково-дослідна та проектна документація, а також зони охорони пам'ятки.

Наявність такого паспорта для укладення охоронного договору не є формальністю. Зазначений документ є однією з невід'ємних складових договору та слугує підставою для визначення режиму використання пам'ятки, обсягу та характеру охоронних заходів, які повинен забезпечити власник, що є визначальними умовами охоронного договору. Відсутність належно оформленого паспорта унеможливорює виконання обов'язку власника щодо укладення охоронного договору відповідно до вимог Порядку укладення договорів на пам'ятки культурної спадщини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2001 року № 1768. Водночас, навіть у разі відсутності укладеного охоронного договору власники не звільняються від обов'язку належно дбати про збереження пам'ятки та утримувати її у стані, що виключає погіршення або руйнування об'єкта культурної спадщини

09 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу заступника керівника Харківської обласної прокуратури на рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 19 березня 2024 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 06 листопада 2024 року у справі № 440/10514/23 за позовом керівника Полтавської окружної прокуратури Полтавської області в інтересах держави в особі Департаменту культури, молоді та сім'ї

Полтавської міської ради (далі - Департамент) до Особа_1, Особа_2, Особа_3, Особа_4, Особа_5, Особа_6, Особа_7, Особа_8, Особа_9 про зобов'язання відповідачів укласти охоронний договір на пам'ятку архітектури місцевого значення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Прокурор обґрунтовуючи позов вказав, що відповідачі як власники квартир та приміщень в будинку, який є пам'яткою архітектури місцевого значення не уклали охоронних договорів на зазначену пам'ятку архітектури в порядку та відповідно до вимог законодавства про охорону культурної спадщини, що свідчить про порушення інтересів держави у сфері охорони культурної спадщини, оскільки така бездіяльність відповідачів може призвести до псування зовнішнього вигляду пам'ятки, її просторової композиції, елементів оздоби та втрати її автентичності. Відповідачі вказували, що про набуття будівлею, власниками квартир в якій вони є, статусу щойно виявленого об'єкта культурної спадщини вони дізнались лише після отримання копії позовної заяви прокурора. Крім того, одним з обов'язкових додатків до охоронного договору є паспорт пам'ятки, обов'язок розроблення якого покладається на уповноважений орган охорони культурної спадщини, а невиконання таким органом свого обов'язку щодо складання такого документа унеможливорює укладення охоронного договору.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, провадження в частині позовних вимог до Особа_9 було закрито, в задоволенні позову до інших відповідачів відмовлено. Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції, з позицією якого погодився апеляційний суд, виходив з того, що фактично неукладення охоронних договорів на щойно виявлений об'єкт культурної спадщини є наслідком бездіяльності уповноважених органів щодо належного повідомлення власників квартир та приміщень зазначеної будівлі про набуття нею статусу щойно виявленого об'єкта культурної спадщини та щодо виготовлення зазначеними органами паспорта пам'ятки культурної спадщини, що унеможливорює укладення охоронних договорів.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що паспорт об'єкта культурної спадщини є обов'язковим документом, який розробляється та оформлюється уповноваженим органом охорони культурної спадщини у межах бюджетного фінансування або інших джерел, не заборонених законодавством та відповідно до затвердженої форми. У паспорті визначаються ключові характеристики об'єкта, його історичні та культурні цінності, сучасний стан, науково-дослідна та проектна документація, а також зони охорони пам'ятки.

Наявність такого паспорта для укладення охоронного договору не є формальністю. Зазначений документ є однією з невід'ємних складових договору та слугує підставою для визначення режиму використання пам'ятки, обсягу та характеру охоронних заходів, які повинен забезпечити власник, що є визначальними умовами охоронного договору. Відсутність належно оформленого паспорта унеможливорює виконання обов'язку власника щодо укладення охоронного договору відповідно до вимог Порядку укладення договорів на пам'ятки культурної спадщини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2001 року № 1768. Отже, виникненню в позивачів обов'язку укласти охоронні договори передують необхідність вчинення Департаментом дій щодо оформлення відповідних документів на цю пам'ятку, зокрема, паспорта об'єкта культурної спадщини.

Невиконання уповноваженим органом охорони культурної спадщини свого обов'язку щодо розроблення паспорта щойно виявленої пам'ятки архітектури є об'єктивною перешкодою для укладення охоронних договорів і не може розцінюватися як порушення законодавства про охорону культурної спадщини з боку власників, у зв'язку з чим суди попередніх інстанцій дійшли законного та обґрунтованого висновку про відсутність підстав для задоволення позову.

При цьому Суд звернув увагу, що відповідно до частини четвертої статті 23 Закону України від 08 червня 2000 року № 1805-III «Про охорону культурної спадщини» власники пам'яток архітектури зобов'язані виконувати встановлені законом вимоги щодо збереження, утримання та використання таких об'єктів, у тому числі підтримувати їх у належному стані. Отже, навіть у разі відсутності укладеного охоронного договору власники не звільняються від обов'язку належно дбати про збереження пам'ятки та утримувати її у стані, що виключає погіршення або руйнування об'єкта культурної спадщини.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 вересня 2025 року у справі № 440/10514/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130082868>

2.3. Про протиправність застосування понижуючих коефіцієнтів до суми пенсії, призначеної відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», з метою обмеження її максимального розміру

Застосування при обчисленні (перерахунку) розміру пенсій громадян України із числа осіб, які перебували на військовій службі та інших осіб, які мають право

на пенсію за Законом України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», положень статті 46 Закону України від 19 листопада 2024 року № 4059-IX «Про Державний бюджет України на 2025 рік» та постанови Кабінету Міністрів України від 03 січня 2025 року № 1 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2025 році у період воєнного стану», якими передбачено виплату таких пенсій, із застосуванням коефіцієнтів до суми пенсії, яка перевищує 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність (що фактично призводить до обмеження розміру таких пенсій), є протиправним та таким, що обмежує гарантоване право на належний соціальний захист, передбачене статтею 46 Конституції України

11 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 01 квітня 2025 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 08 травня 2025 року у справі № 120/1081/25 за позовом Особа_1 до Головного управління Пенсійного фонду України у Вінницькій області про визнання протиправними дій щодо застосування з 01 січня 2025 року понижуючих коефіцієнтів, встановлених підзаконним нормативно-правовим актом, при нарахуванні та виплаті пенсії позивачу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Обґрунтовуючи позов позивач вказував, що отримує пенсію відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі - Закон № 2262-XII). Кабінет Міністрів України прийняв 03 січня 2025 року Постанову № 1 «Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2025 році у період воєнного стану» (далі - Постанова № 1) щодо обмеження виплати спеціальних пенсій на період воєнного стану у 2025 році. На виконання цієї постанови органом Пенсійного фонду України проведено перерахунок пенсії позивача з 01 січня 2025 року, та здійснено її виплату з обмеженням максимальним розміром, шляхом застосування до її обрахунку та виплати положень статті 46 Закону України від 19 листопада 2024 року № 4059-IX «Про Державний бюджет України на 2025 рік» (далі – Закон № 4059-IX), а також понижуючих коефіцієнтів згідно Постанови № 1. Вважаючи такі дії протиправними, позивач звернувся до суду.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено. Задовольняючи позовні вимоги, суди дійшли висновку, що положеннями статті 46 Закону № 4059-IX та Постанови № 1 запроваджено тимчасове (на 2025 рік) застосування

до призначених (перерахованих) пенсій (пенсійних виплат) певної категорії осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII, коефіцієнтів зменшення пенсії, тобто вказаними положеннями законодавства фактично встановлено інше (додаткове) регулювання відносин, відмінне від того, яке встановлено Законом № 2262-XII та Законом України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі - Закон № 1058-IV), що в свою чергу суперечить приписам статті 11 Закону № 2262-XII, який є спеціальним у законодавчому регулюванні відносин у сфері пенсійного забезпечення осіб, які перебували на військовій службі, та деяких інших осіб. Тому, зміна правового регулювання відносин у сфері пенсійного забезпечення осіб, які перебували на військовій службі, та деяких інших осіб можлива лише у випадку внесення відповідних змін до Законів № 2262-XII та № 1058-IV, а інші нормативно-правові акти застосовуються лише у випадку їхнього прийняття відповідно до цих законів.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Конституція України не надає закону про Державний бюджет України вищої юридичної сили щодо інших законів. Закон № 4059-IX не містить жодних приписів про повноваження Кабінету Міністрів України визначати форми і види пенсійного забезпечення, жодних приписів про коефіцієнти пониження пенсій. Тобто існує колізія положень двох нормативно-правових актів рівня закону, подолати які можливо, застосувавши загальний принцип права «спеціальний закон скасовує дію загального закону» (*lex specialis derogat generali*). Такий підхід використовується у випадку конкуренції норм: коли на врегулювання суспільних відносин претендують загальні та спеціальні норми права.

Отже, при конкуренції норм необхідно застосовувати правило пріоритетності норм спеціального закону (*lex specialis*), тобто Закону № 2262-XII, а положення Закону № 4059-IX вважати загальними нормами (*lex generalis*).

Застосування при обчисленні (перерахунку) розміру пенсій громадян України із числа осіб, які перебували на військовій службі та інших осіб, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII, положень статті 46 Закону № 4059-IX та Постанови № 1, якими передбачено виплату таких пенсій, із застосуванням коефіцієнтів до суми пенсії, яка перевищує 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність (що фактично призводить до обмеження розміру таких пенсій), є протиправним та таким, що обмежує гарантоване право на належний соціальний захист, передбачене статтею 46 Конституції України.

Застосувавши нормативно-правові акти, які не урегульовують умови, норми і порядок пенсійного забезпечення громадян України, протиправно обмеживши право позивача на належний соціальний захист, ГУ ПФУ у Вінницькій області вийшло за межі наданих повноважень, що є беззаперечною підставою для визнання протиправними його дій щодо перерахунку пенсії позивача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2025 року у справі №120/1081/25 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130178586>

2.4. Про визначення площі житлового приміщення для надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам

Під поняттям «житлове приміщення (частина житлового приміщення) площею менш як 13,65 кв. метра на одного члена сім'ї», яке вживається в підпунктах 5 пунктів 7, 7-1 Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 332, площа у розмірі 13,65 кв. м. визначена з урахуванням норми саме житлової площі (а не загальної площі об'єкту нерухомості), яка вказана у статті 47 Житлового кодексу України

11 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 11 грудня 2024 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 07 квітня 2025 року у справі № 120/6023/24 за позовом Особа_1 до Управління соціального захисту населення (Правобережне) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради про визнання протиправним та скасування рішення про відмову у призначенні допомоги на проживання.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачка є внутрішньо переміщеною особою з 31 серпня 2022 року, яка отримувала допомогу на проживання з серпня 2022 по лютий 2024 року. У березні 2024 року позивачка звернулася до Управління соціального захисту населення (Правобережне) Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради з заявою про продовження допомоги на проживання на свою родину (чоловіка та дитину). Рішенням органу соціального захисту населення їй відмовлено у призначенні допомоги у зв'язку з наявністю у власності чоловіка житлового приміщення площею 54,3 кв. м. на території, не віднесеній до зони бойових дій

чи тимчасової окупації. Вважаючи рішення відповідача протиправним, позивачка звернулась до суду з позовом.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позовних вимог відмовлено. Суди виходили із того, що позивачка станом на час припинення її виплати допомоги на проживання (01 березня 2024 року) підпадала під умови, передбачені законодавчими змінами до Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2023 року № 332 (далі – Порядок № 332), затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2023 року № 1226 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання окремих питань стосовно внутрішньо переміщених осіб», якими (підпункти 5 пунктів 7, 7-1 Порядку № 332) передбачено припинення виплати допомоги, у зв'язку з наявністю житлової нерухомості, також для внутрішньо переміщених осіб, які вже отримують допомогу на проживання.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення про задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Під поняттям «житлове приміщення (частина житлового приміщення) площею менш як 13,65 кв. метра на одного члена сім'ї», яке вживається в підпунктах 5 пунктів 7, 7-1 Порядку № 332, площа у розмірі 13,65 кв. м. визначена з урахуванням норми саме житлової площі (а не загальної площі об'єкту нерухомості), яка вказана у статті 47 Житлового кодексу України.

Згідно витягу з реєстру речових прав, копія якого долучена до матеріалів справи, встановлено, що чоловіку позивачки на праві власності належить квартира загальна площа якої складає 54,3 кв. м., а житлова площа становить 32,2 кв. м.

Враховуючи те, що квартира має житлову площу 32,2 кв.м., колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку, що зазначений об'єкт нерухомості підпадає під винятки, які визначені підпунктами 5 пунктів 7, 7-1 Порядку № 332, оскільки площа житлового приміщення становить менш як 13,65 кв. метра на одного члена сім'ї (32,2 кв.м. / 3 особи = 10,73 кв. м.), а тому у відповідача були відсутні підстави для припинення виплати позивачці та її родині допомоги на проживання, як внутрішньо переміщеним особам.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2025 року у справі №120/6023/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130178201>

2.5. Про виключну компетенцію органів державної влади у замовленні науково-проектної документації пам'ятки археології

У разі розташування пам'ятки археології на території сільської, селищної, міської ради, замовником науково-проектної документації з визначення меж і режимів використання території цієї пам'ятки та її невід'ємної складової - проекту землеустрою щодо організації і встановлення меж території пам'ятки археології виступає власник пам'ятки чи уповноважені ним особи. При цьому виконавчий орган сільської, селищної, міської ради не може виступати замовником науково-проектної документації, оскільки землевласником та власником пам'ятки є держава в особі її відповідних органів державної влади

17 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Волинської обласної державної (військової) адміністрації на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 26 серпня 2024 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30 травня 2025 року у справі № 140/6548/24 за позовом Володимирської окружної прокуратури до Волинської обласної державної (військової) адміністрації про визнання протиправною бездіяльності щодо невиконання документації із встановлення меж та режиму використання пам'ятки археології місцевого значення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На території Павлівської сільської територіальної громади (Волинська область) розташована пам'ятка археології місцевого значення «Поселення (V)», занесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Прокуратурою під час вивчення стану використання земельних ділянок на території територіальної громади виявлено факт порушення законодавства у сфері охорони культурної спадщини, зокрема не виготовлення документації із землеустрою на земельні ділянки, на яких розташовані пам'ятки археології. Земельна ділянка під зазначеною пам'яткою археології не сформована, останній не присвоєно кадастровий номер, межі та цільове призначення, як землі історико-культурного призначення, не визначені, що впливає на порядок її використання, що підтверджується інформацією наданою Павлівською сільською радою та Волинською обласною військовою адміністрацією. Відповідач вважав, що оскільки пам'ятка археології розташована на території сільської територіальної громади, то саме вона, як спеціально уповноважений орган культурної спадщини та користувач пам'ятки на відповідній території має виконувати функцію замовника документації із землеустрою щодо встановлення меж та режиму використання території такої пам'ятки.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що пам'ятка археології перебуває на державному обліку саме у відповідача, відтак, замовником науково-проектної документації є Волинська обласна державна адміністрація, а затверджує таку документацію її структурний підрозділ.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Пам'ятка археології та земля, на якій вона розташована, є державною власністю. На об'єкт культурної спадщини – пам'ятку археології, повинна бути розроблена та затверджена науково-проектна (науково-дослідна) документація з визначення меж і режимів використання території цієї пам'ятки з її невід'ємною складовою - проектом землеустрою щодо організації і встановлення меж території пам'ятки археології.

У разі розташування пам'ятки археології на території сільської, селищної, міської ради, замовником науково-проектної документації з визначення меж і режимів використання території цієї пам'ятки та її невід'ємної складової - проекту землеустрою щодо організації і встановлення меж території пам'ятки археології виступає власник пам'ятки чи уповноважені ним особи.

При цьому виконавчий орган сільської, селищної, міської ради не може виступати замовником науково-проектної документації, оскільки землевласником та власником пам'ятки є держава в особі її відповідних органів державної влади.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 вересня 2025 року у справі №140/6548/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130291008>

III. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

3.1. Про компенсацію чергувань у вихідні дні шляхом надання додаткової відпустки

Відповідно до умов внутрішніх нормативних актів Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення, у разі залучення його

посадових осіб до виконання невідкладної роботи у вихідні чи святкові дні, останнє зобов'язане компенсувати працівникам таку роботу наданням 1 календарного дня відпустки за кожне чергування

03 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Миколаївського окружного адміністративного суду від 13 вересня 2024 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 22 жовтня 2024 року у справі № 400/4428/24 за позовом Особа_1 до Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Миколаївської міської ради про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач обґрунтовуючи позовні вимоги, зазначив, що з метою підвищення оперативної готовності та своєчасного реагування на виникнення надзвичайних ситуацій і подій, на підставі наказів начальника Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Миколаївської міської ради він залучався до роботи у вихідні та святкові дні як черговий. Вихідні за вказані чергування він не отримував. Оскільки відповідач не здійснив оплату за роботу у вихідні та святкові дні, позивач звернувся до суду за захистом своїх прав та законних інтересів.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено. Суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що у визначені дні позивач був залучений не до виконання своїх трудових обов'язків за місцем розташування відділу з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення а саме до чергування, оскільки під час такого чергування обов'язки, передбачені трудовим договором, не виконуються. Згідно з пунктом 27 Правил внутрішнього трудового розпорядку та розділом 3 Колективного договору, чергування не підлягає оплаті, а компенсується відгулами, які не відображаються в таблиці робочого часу.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, оскаржувані судові рішення скасував, ухвалив нове рішення, яким позов задовольнив частково.

ОЦІНКА СУДУ

Чергування у розумінні Правил внутрішнього трудового розпорядку для працівників Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення є фактичним виконанням посадовою особою невідкладної роботи у вихідні, святкові та неробочі дні, яка згідно з трудовим законодавством має бути компенсована працівнику.

Пунктом 27 цих Правил передбачено, що чергування у вихідні і святкові дні компенсується наданням відгулу тієї ж тривалості. Відгул надається безпосередньо

після вихідного дня, в який проводилась робота, або в інший день протягом 10 днів.

При цьому підпунктом 3.1.8 пункту 3.1 Розділу 3 «Трудові відносини» Колективного договору встановлено зобов'язання Управління надавати працівникам, які залучаються до роботи у вихідний день - 1 календарний день відпустки за кожне чергування.

Отже, відповідно до умов внутрішніх нормативних актів Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення, у разі залучення його посадових осіб до виконання невідкладної роботи у вихідні чи святкові дні, останнє зобов'язане компенсувати працівникам таку роботу наданням 1 календарного дня відпустки за кожне чергування.

Невиконання відповідачем обов'язку щодо надання позивачу відпустки за дні чергування не виключає його обов'язок компенсувати таке чергування у вихідні та святкові дні іншим чином - виплатою грошової компенсації у відповідному розмірі.

Аргументи відповідача, про те, що чергування не підлягає оплаті, а за нього згідно з Колективним договором надається відгул, є безпідставними, оскільки законодавство, чинне у період існування спірних правовідносин, встановлювало обов'язок роботодавця компенсувати залучення працівників органів місцевого самоврядування до невідкладної та непередбаченої роботи у святкові й вихідні дні шляхом надання іншого дня відпочинку або виплатою грошової компенсації у подвійному розмірі.

Умови Колективного договору не можуть звужувати чи погіршувати обсяг гарантій, визначених законом, та нівелювати гарантії, встановлені державою.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 вересня 2025 року у справі №400/4428/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129947262>

3.2. Про обов'язок автомобільного перевізника роздруковувати з тахографа дані про режим праці та відпочинку водіїв

Автомобільні перевізники мають обов'язок забезпечити, а водії пред'явити особам, які здійснюють контроль за дотриманням законодавства про автомобільний транспорт, документи, на підставі яких здійснюються міжнародні перевезення. Крім того, на водіїв покладається обов'язок допускати до перевірки тахографів посадових осіб Державної служби України з безпеки на транспорті, надавати їм тахокарти, а також у разі, якщо у транспортному засобі використовуються цифрові тахографи, роздруковувати інформацію про роботу та відпочинок водіїв

08 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної служби України з безпеки на транспорті (далі – Укртрансбезпека) на рішення Тернопільського окружного адміністративного суду від 28 серпня 2024 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 13 березня 2025 року у справі №500/4485/24 за позовом Приватного підприємства «Тарко-Транс» до Укртрансбезпеки про визнання протиправною та скасування постанови про застосування адміністративно-господарського штрафу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами рейдової перевірки транспортного засобу, що належить ПП «Тарко-Транс» інспектори Укртрансбезпеки склали акт, у якому зафіксовано порушення статті 53 Закону України від 05 квітня 2001 року № 2344-III «Про автомобільний транспорт» (далі – Закон № 2344-III), а саме відсутність роздруківки на паперовому носії даних цифрового тахографа про режим праці та відпочинку водія за період з 26 січня по 01 лютого 2024 року. На підставі цього акту Укртрансбезпека винесла постанову про накладення штрафу в розмірі 34 000 грн.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що відповідачем безпідставно застосовано до позивача штраф у розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (34 000 грн), передбачений абзацом 6 частини першої статті 60 Закону № 2344-III - за виконання резидентами та/або нерезидентами України міжнародних перевезень пасажирів чи вантажів без документів, визначених статтею 53 цього Закону, водночас факту відсутності у водія документів, передбачених частиною 3 статті 53 Закону № 2344 - III, не встановлено.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу Укртрансбезпеки, скасував рішення судів попередніх інстанцій і ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Автомобільні перевізники мають обов'язок забезпечити, а водії пред'явити особам, які здійснюють контроль за дотриманням законодавства про автомобільний транспорт, документи, на підставі яких здійснюються міжнародні перевезення. Крім того, на водіїв покладається обов'язок допускати до перевірки тахографів посадових осіб відповідача, надавати їм тахокарти, а також у разі, якщо у транспортному засобі використовуються цифрові тахографи, роздрукувати інформацію про роботу та відпочинок водіїв.

У цій справі, відповідач притягнув перевізника до відповідальності саме за абзацом шостим частини першої статті 60 Закону № 2344-III, тобто за виконання

міжнародних перевезень пасажирів без документів, визначених статтею 53 цього Закону.

Законодавець виклав статтю 53 Закону № 2344-III таким чином, що включив у її зміст на ряду із іншими документами також вимогу роздрукувати на паперовому носії інформацію про роботу та відпочинок водіїв. Тобто, ця вимога - роздруковувати на паперових носіях відповідної інформації з цифрового тахографа також передбачена статтю 53 Закону.

Положеннями статті 60 Закону № 2344-III передбачено різні за своїм складом порушення: відсутність документів, передбачених статтею 53 Закону № 2344-III (абзац шостий), та порушення вимог використання тахографа, у тому числі без щоденних даних режимів праці та відпочинку (абзац одинадцятий). У першому випадку порушення за умови його доведеності тягне за собою накладення адміністративно-господарського штрафу у розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в другому - штрафу у розмірі сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ураховуючи наведене, контролюючий орган вірно кваліфікував порушення перевізника саме за абзацом шостим частини першої статті 60 Закону № 2344-III, оскільки вимога роздрукувати на паперовому носії інформацію про роботу та відпочинок водіїв чітко визначена саме статтею 53 цього Закону.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 вересня 2025 року у справі №500/4485/24 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130048017>

3.3. Про сертифікат якості виробника та паспорт якості у складі тендерної пропозиції

Поняття сертифікат якості (виробника) тотожне поняттю паспорт якості (виробника) - це документ, що містить дані для ідентифікації та фактичні значення показників якості продукції виробника, отримані в результаті лабораторних випробувань, а також інформацію про їх відповідність вимогам нормативних документів. Подання у складі тендерної пропозиції документа під назвою «сертифікат якості продукції» замість передбачених Документацією «посвідчення про якість» чи «декларація виробника не є помилкою та не створювало порушення, яке б зумовлювало необхідність відхилення Пропозиції

09 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Антимонопольного комітету України на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від

17 серпня 2021 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 грудня 2021 року у справі № 640/5013/19 за позовом ТОВ «Люботинський Хлібзавод» до Антимонопольного комітету України в особі постійно діючої адміністративної колегії з розгляду скарг, треті особи – Товариство з обмеженою відповідальністю «ХАЗАР ЛТД», Комунальне некомерційне підприємство Харківської обласної ради «Обласна клінічна психіатрична лікарня №3», про визнання протиправними дій, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами оголошення Комунального некомерційного підприємства Харківської обласної ради «Обласна клінічна психіатрична лікарня №3» про публічні закупівлі закупівлю хлібопродуктів ТОВ «Люботинський Хлібзавод» визначено переможцем. ТОВ «ХАЗАР ЛТД» оскаржило це рішення, стверджуючи, що пропозиція переможця не відповідала тендерній документації. Антимонопольний комітет України своїм рішенням від 19 лютого 2019 року № 1780-р/пк-пз зобов'язав Замовника скасувати рішення про визначення ТОВ «Люботинський Хлібзавод» переможцем, посилаючись на відсутність у його тендерній пропозиції посвідчення про якість або декларації виробника та актів виконаних робіт за договором на дезінфекцію автотранспорту.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено. Суди дійшли висновку, що рішення Антимонопольного комітету не відповідає вимогам частини другої статті 2 КАС України. Зокрема, сертифікат якості, наданий позивачем, є тотожним посвідченню про якість, оскільки містить необхідні дані про продукцію та її відповідність нормативним документам.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Суди попередніх інстанцій встановили, що позивачем у складі тендерної пропозиції надано: протокол випробувань, відповідно до якого виробником продукції, що пропонується до постачання, є ПАТ «Люботинський хлібозавод»; гарантійний лист від 11 січня 2019 року №2, відповідно до якого позивач гарантує якість та безпеку товару (хліб пшеничний з борошна вищого ґатунку), а товар відповідає СОУ 15.8-37-00389676-559:2007; сертифікат якості продукції, яка випускається ПАТ «Люботинський хлібозавод», в якому зазначено назву виробу, масу, НТД, строк реалізації, фізико-хімічні показники, тощо.

Поданий ТОВ «Люботинський Хлібзавод» сертифікат якості продукції, яка випускається ПАТ «Люботинський хлібозавод» і є фактично посвідченням про якість продукції, оскільки містить назву виробу, масу, НТД, строк реалізації, фізико-хімічні показники. Подання позивачем сертифікату якості продукції є тотожним

документом посвідченню про якість продукції, а тому висновки про невиконання ТОВ «Люботинський Хлібозавод» вимог Документації є безпідставними.

Поняття сертифікат якості (виробника) тотожне поняттю паспорт якості (виробника) - це документ, що містить дані для ідентифікації та фактичні значення показників якості продукції виробника, отримані в результаті лабораторних випробувань, а також інформацію про їх відповідність вимогам нормативних документів.

Подання у складі Пропозиції документа під назвою «сертифікат якості продукції» замість передбачених Документацією «посвідчення про якість» чи «декларація виробника не є помилкою та не створювало порушення, яке б зумовлювало необхідність відхилення Пропозиції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 вересня 2025 року у справі №640/5013/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130083090>

3.4. Про врахування актів про нещасний випадок, що стався з військовослужбовцем під час виконання ним обов'язків військової служби при встановленні причинного зв'язку отриманих ним травм

Наявність чи відсутність актів у формах Нвс-5, Нвс-1 (акти про нещасний випадок, що стався з військовослужбовцем під час виконання ним обов'язків військової служби) впливають на формулювання причинного зв'язку захворювань. Відповідно, висновки цих актів підлягають врахуванню Центральною військово-лікарською комісією під час прийняття протоколу щодо визначення причинного зв'язку захворювань (травми, контузії, каліцтва) отриманих військовослужбовцем

25 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Сумського окружного адміністративного суду від 25 червня 2024 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 10 грудня 2024 року у справі № 480/13255/23 за позовом Особа_1 до Центральної військово-лікарської комісії Державної прикордонної служби України про визнання протиправним протоколу у частині невиключення усіх травм (захворювань), пов'язаних із захистом Батьківщини.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати протиправним протокол ЦВЛК № 310 від 31 жовтня 2023 року в частині невиключення всіх травм

і захворювань, отриманих у зв'язку із захистом Батьківщини, та зобов'язати ЦВЛК внести до протоколу всі зазначені травми і захворювання з причинним зв'язком «Травма, ТАК, пов'язана із захистом Батьківщини». Позивач стверджував, що 02 березня 2022 року під час ракетного обстрілу приміщень Державного ліцею-інтернату «Кадетський корпус» отримав вибухово-хвильову травму та травму колінних суглобів. Ці травми підтверджено актами Нвс-1 та Нвс-5 від 30 березня 2023 року, а також медичними документами, які вказують на двобічний деформуючий гонартроз III стадії, хондромаліцію надколінника III ступеня, гіпертонічну хворобу II стадії, гостру реакцію на стрес, остеохондроз, сенсоневральну втрату слуху, зниження гостроти зору, аліментарне ожиріння та стеатогепатоз. Позивач вказував, що свідоцтві про хворобу від 13 січня 2023 року за № 56/38 госпітальної ВЛК ЛВМКЦ ДПСУ, причиною захворювань вказано «Захворювання, ТАК, пов'язане з проходженням військової служби», не придатний до військової служби. Таке формулювання причинного зв'язку можливе лише за відсутності акта службового розслідування. Оскільки вказаний акт наявний, тому таке формулювання підлягає обов'язковому перегляду.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, в задоволенні позову відмовлено. Суди дійшли висновку, що встановлення діагнозу та причинного зв'язку захворювання, поранення, травми, контузії, каліцтва належить до компетенції ВЛК та ЦВЛК, яка реалізується шляхом прийняття відповідних постанов. Основними документами, на підставі яких приймаються постанови ВЛК та ЦВЛК є висновки лікарів за результатами медичного огляду в закладах охорони здоров'я Держприкордонслужби, а документи, які характеризують стан здоров'я військовослужбовця з інших закладів охорони здоров'я, є додатковими матеріалами для встановлення діагнозу.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення судів попередніх інстанцій і ухвалив нове рішення, яким визнав протиправним та скасував протокол ЦВЛК та зобов'язав відповідача повторно розглянути заяву позивача.

ОЦІНКА СУДУ

Наявність чи відсутність актів у формах Нвс-5, Нвс-1 впливають на формулювання причинного зв'язку захворювань. Відповідно, висновки актів у формах Нвс-5, Нвс-1 підлягали врахуванню ЦВЛК під час прийняття спірної постанови у формі протоколу № 310 від 31 жовтня 2023 року.

ЦВЛК розглянула надані позивачем нові документи, у тому числі акти форми Нвс-5, Нвс-1, які були відсутні при проходженні ВЛК, і дійшла висновку про наявність підстав для перегляду постанови госпітальної ВЛК ЛВМКЦ ДПСУ про причинний зв'язок пошкоджень колінних суглобів (травми) в частині зміни формулювання. У

висновку ЦВЛК міститься посилання на підпункт 5 пункту 4 глави 12 розділу III Положення про проходження медичного огляду у Державній прикордонній службі України від 06 травня 2009 року № 333 (далі – Положення № 333).

Між тим, в оскаржуваній постанові ЦВЛК у переліку документів, які були розглянуті, не відображено низку документів, які були надані позивачем. Тому незрозуміло чи розглядала ЦВЛК усі документи, які надав позивач. Окрім того, у постанові ЦВЛК не вказано правову підставу та норму Положення №333, якою керувалася ЦВЛК при розділенні причинних зв'язків захворювань позивача на «Травма, ТАК, пов'язана із захистом Батьківщини» і «Захворювання, ТАК, пов'язані з проходженням військової служби». Мотиви, якими керувалася ЦВЛК, відсутні.

ЦВЛК формально виконала припис, який містить пункт 6 глави 12 розділу III Положення № 333, про врахування актів Нвс-5, Нвс-1, оскільки саме лише посилання на наявність цих актів не дає у цілому встановити дійсні підстави визначення причинного зв'язку захворювань у частині формулювань «Травма, ТАК, пов'язана із захистом Батьківщини» і «Захворювання, ТАК, пов'язані з проходженням військової служби».

Враховуючи, що саме затвердження актів Нвс-5, Нвс-1 слугували підставою для звернення позивача до ЦВЛК із заявою про перегляд постанови госпітальної ВЛК ЛВМКЦ ДПСУ в частині формулювання причинного зв'язку захворювань і травми, отриманої позивачем 02 березня 2022 року, відповідач повинен був навести належні обґрунтування прийнятого рішення.

Суди першої та апеляційної інстанцій зазначеного не врахували та побудували свої висновки про відповідність оскаржуваної постанови ЦВЛК критеріям, визначеним частиною другою статті 2 КАС України, виключно на тому, що відповідач розглянув надані позивачем нові документи.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 вересня 2025 року у справі №480/13255/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130514024>

IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

4.1. Про відсутність підстав для поновлення строку звернення до суду в разі штучного створення позивачем підстав для нового обрахунку такого строку

Повторне направлення курсанту вимоги-пропозиції про відшкодування витрат на утримання у разі дострокового розірвання контракту з військовою академією

майже через чотири роки від повідомлення вперше про необхідність сплати коштів не поновлює строк добровільного виконання (відшкодування курсаном витрат), є штучним створенням академією підстави для нового обрахунку місячного строку звернення до суду. Триваюча пасивна поведінка військової академії, з урахуванням наявної можливості знати про стан своїх прав, свобод та інтересів, не свідчить про наявність поважних причин пропуску строку звернення до суду. Поважними причинами пропуску строку звернення до суду визнаються лише ті обставини, які є об'єктивно непереборними та не залежать від волевиявлення сторони і пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення сторонами у справі процесуальних дій

05 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Військової академії на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 14 травня 2024 року у справі № 580/2282/23 за позовом Військової академії до Особа_1 про стягнення витрат, пов'язаних з утриманням у вищому навчальному закладі, у розмірі 371 158,74 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Відповідач з 16 серпня 2016 року призначений курсантом Військової академії та уклав контракт з Міністерством оборони України, який передбачав обов'язок відшкодувати витрати на утримання у разі дострокового розірвання контракту через небажання продовжувати навчання. 27 червня 2019 року відповідача відрахували з академії у зв'язку з небажанням продовжувати та зобов'язали відшкодувати витрати у сумі 371 158,74 грн. Відповідач ознайомився з розрахунком витрат того ж дня, але не сплатив кошти. Військова академія 08 березня 2023 року направила вимогу-пропозицію про відшкодування витрат, проте відповідач заборгованості з витрат на утримання у вищому навчальному закладі не сплатив.

Суд першої інстанції позов задовольнив. Суд першої інстанції виходив з того, що відповідач в добровільному порядку не відшкодував витрати, пов'язані з утриманням у вищому військовому навчальному закладі, тому їх слід стягнути в судовому порядку.

Апеляційний адміністративний суд скасував це рішення і залишив позов без розгляду. Суд апеляційної інстанції встановив, що Військова академія пропустила місячний строк звернення до суду, передбачений частиною п'ятою статті 122 КАС України, оскільки про необхідність відшкодування витрат позивачу було відомо з 27 червня 2019 року, коли відповідач ознайомився з розрахунком, але позов подано лише у 2023 році.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційного суду – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спори стосовно проходження публічної служби охоплюють спори, які виникають з моменту прийняття особи на посаду і до її звільнення, зокрема й питання відповідальності за невиконання договору підготовки фахівця, що зумовлює відшкодування фактичних витрат, пов'язаних з утриманням у навчальному закладі, навіть якщо подання відповідного позову про відшкодування витрат відбувається після її звільнення з публічної служби.

Отже до спорів про стягнення витрат, пов'язаних з утриманням у вищому навчальному закладі підлягають застосуванню приписи частини п'ятої статті 122 КАС України, тобто у цьому випадку підлягає застосуванню місячний строк звернення до суду.

Саме із відмовою відповідача добровільно відшкодувати витрати на його утримання у вищому навчальному закладі законодавець пов'язує можливість звернення навчального закладу з позовом про стягнення такого відшкодування у судовому порядку.

З довідкою-розрахунком витрат, пов'язаних з утриманням у навчальному закладі, відповідач ознайомився - 27 червня 2019 року. Водночас, у цій довідці-розрахунку вказано: «З розрахунком не згоден». Отже, після звільнення відповідача Військова академія мала здійснити розрахунок витрат, пов'язаних з його утриманням в академії, відобразити узагальнену суму відшкодування у наказі про звільнення, а також надати останньому час на добровільне відшкодування таких витрат. І лише, у разі відмови здійснити таке відшкодування у добровільному порядку, з наступного дня після спливу визначеного позивачем строку добровільного відшкодування, він міг набути право звернутися до суду з відповідним позовом.

Під час відрахування відповідача Військова академія повідомила його про необхідність відшкодування суми витрат на його навчання у розмірі- 371158,74 грн та дату сплати цієї суми - до 27 червня 2019 року. Однак позов до окружного адміністративного суду подано Військовою академією через «Електронний кабінет» в ЄСІТС лише 29 березня 2023 року (зі сплином майже 4 років).

Відтак, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що цей позов подано із суттєвим (тривалим - близько 4 років) пропуском строку на звернення до суду, і направлення вимоги-пропозиції 08 березня 2023 року свідчить лише про час, коли позивач почав вчиняти дії щодо реалізації свого права на стягнення відповідних витрат, однак не змінює часу, з якого позивач повинен був або міг дізнатися про порушення своїх прав, оскільки про наявність витрат на утримання, які мають бути відшкодовані відповідачем, позивачу було відомо ще

27 червня 2019 року. Повторне направлення вимоги майже через чотири років від повідомлення вперше про необхідність сплати коштів не поновлює строк добровільного виконання (відшкодування відповідачем витрат), є штучним створенням Військовою академією підстави для нового обрахунку місячного строку звернення до суду.

Триваюча пасивна поведінка позивача, з урахуванням наявної у нього можливості знати про стан своїх прав, свобод та інтересів, не свідчить про наявність поважних причин пропуску строку звернення до суду. Поважними причинами пропуску строку звернення до суду визнаються лише ті обставини, які є об'єктивно непереборними та не залежать від волевиявлення сторони і пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення сторонами у справі процесуальних дій.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 вересня 2025 року у справі №580/2282/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130010906>

4.2. Про строк звернення контролюючого органу до суду щодо обмеження виїзду за кордон у зв'язку з податковим боргом

Право контролюючого органу на звернення до суду з позовом про обмеження виїзду керівника юридичної особи за кордон є обмеженим встановленими законом строками, порушення яких без поважних причин зумовлює відмову у прийнятті позову, що забезпечує юридичну визначеність і стабільність публічно-правових відносин

11 вересня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Рівненській області на ухвалу Рівненського окружного адміністративного суду від 31 січня 2025 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 27 травня 2025 року у справі № 460/1354/25 за позовом Головного управління ДПС у Рівненській області до фізичної особи, Товариства з обмеженою відповідальністю «Хліб-Пром» про обмеження виїзду за кордон.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган звернувся до суду та стверджував, що наявність податкового боргу за товариством у сумі, що перевищує 1 млн грн, та його несплата протягом 240 календарних днів з дня вручення податкової вимоги є підставою для застосування тимчасового обмеження в праві виїзду керівника

юридичної особи за межі України. Позов було подано після спливу тримісячного строку, обчисленого з дати завершення 240-денного строку для сплати боргу.

Рівненський окружний адміністративний суд повернув позовну заяву з огляду на неусунення позивачем недоліків, зокрема неподання заяви про поновлення строку звернення до суду та ненадання доказів поважних причин його пропуску. Восьмий апеляційний адміністративний суд залишив ухвалу суду першої інстанції без змін, погодившись, що позивач не виконав вимог щодо усунення недоліків позовної заяви та не обґрунтував поважність причин пропуску строку.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до пункту 59.1 статті 59 Податкового кодексу України, в разі виникнення податкового боргу, контрольний орган надсилає платникові податкову вимогу. Якщо борг не погашено протягом 240 календарних днів і його сума перевищує 1 млн грн, контролюючий орган має право звернутися до суду для обмеження виїзду керівника юридичної особи за межі України. Стаття 289-2 Кодексу адміністративного судочинства України не встановлює спеціальних строків звернення до суду, тому підлягає застосуванню визначений частиною другою статті 122 цього Кодексу загальний тримісячний строк, який обчислюють з дня виникнення підстав для пред'явлення позовних вимог. Дотримання процесуальних строків є гарантією правової визначеності та запобігання зловживанням процесуальними правами..

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2025 року у справі №460/1354/25 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130178442>

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за вересень 2025 року / Упоряд.: Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду; управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду. Київ, 2025. – 34 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua